

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 5

Oktober 1973

71. årg.

Redigert av Ole Lie

RESULTATER FRA MYRSELSKAPETS INVENTERINGER

Av myrkonsulent Osc. Hovde.

Foredrag 12.12.1972 under Det norske myrselskaps symposium
om myr og torv.

Ordet *inventere* er av latinsk opprinnelse og brukes i forskjellig sammenheng. Når det gjelder *Myrselskapets myrinventering* så dekkes begrepet best ved dr. Løddesøls definisjon som lyder slik: *Å skaffe tilveie en oppgave over hva vi har av myr, hva slags myr dette er og hva den best egner seg til.*

Myrselskapet har jo nå i 70 år utført omfattende *spredte myrundersøkelser* over hele landet. Det meldte seg imidlertid tidlig ønsket om mer *systematiske undersøkelser* som kunne gi svar på spørsmålet om størrelsen av *Norges samlede myrareal*. Men på grunn av manglende bevilgninger måtte arbeidet stadig utsettes. *Landskogtakseringen* foretok imidlertid i årene 1919 til 1933 utregning av myrarealet på grunnlag av linjetaksering i forbindelse med skogtakseringen. Resultatet av denne beregning ut fra taksasjonsprosenten ga som resultat at vi her i landet har *ca. 21 mill. dekar myr under skoggrensen*, d.v.s. *ca. 12 %* av arealet. Løddesøl har anslått myrarealet over skoggrensen til *ca. 9 mill. da.* Rikets totale myrareal skulle følgelig dreie seg om *ca. 30 mill. dekar*. Men dette må ansees å være temmelig skjønnsmessige tall. Dessuten har en slik summarisk oppgave liten verdi når en ikke vet hva slags myr det er og utnyttelsesmuligheten av den.

Ideen om en fullstendig kartlegging av våre myrer ble i 1934 tatt opp igjen og denne gang satt ut i livet av daværende leder av Myr-

selskapet *dr. Aasulv Løddesøl*. Det lyktes ham nemlig å få bidrag fra *A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond* og *Rådet for Teknisk Industriell Forskning* til å påbegynne arbeidet med myrinventeringen. Arbeidet startet opp med Andøya i Nordland og fortsatte med Smøla i Møre og Romsdal og Langøya, Hadseløya og Hinnøya i Nordland. Senere ble det også foretatt inventering i flere innlandsherreders særlig i Hedmark. Det er imidlertid vesentlig kystherredene fra Rogaland til Troms som har vært inventert. Det var særlig *brenselssituasjonen* under siste krig som gjorde kyststrøkene på Vestlandet, i Trøndelag og Nordland spesielt aktuelle for undersøkelser. I forbindelse med myrinventeringen her ble det også foretatt registrering av torvstikkingens skadevirkninger som grunnlag for arbeidet med *Jordvernloven* (av 18. mars 1949). Her ble derfor også bevilgninger fra *Landbruksdepartementet* delvis nyttet til myrinventering. Dessuten har *Trøndelag Myrselskap* og interesserte *kommuner* gitt støtte til arbeidet. I et av de sist inventerte herredene — Rana i Nordland — ble inventeringen utvidet til også å omfatte registrering av områder som hadde interesse for viltstellet. Som bidragsytere foruten Rana kommune står her *Direktoratet for Jakt, Viltstell og Ferskvannsfiske* samt *Direktoratet for Statens skoger*. I de senere år er også spørsmålet om vernetiltak kommet med.

Når det gjelder *framgangsmåten* ved myrinventeringen så vil det føre for langt her å gi en detaljert omtale av den. Det ble imidlertid utarbeidet en *instruks* for at arbeidet kunne bli mest mulig ensartet med skiftende personell. Hovedprinsippet går ut på å undersøke hver enkelt myr innen et herred eller område med hensyn til areal, beliggenhet, topografi, vegetasjon, myrtype og torvslag, dybde- og undergrunnsforhold, formolding og fortorving, struktur og fasthet, innhold av fiber, trevler og røtter, dreneringsmuligheter og eiendomsforhold, samt utnyttelse nå og i framtida. Til å begynne med var det topografiske kartverk ofte mangelfullt og det gjorde at markarbeidet krevde omfattende målinger og suppleringer fra karter i forskjellig målestokkforhold. Vårt nyere kartmateriale letter arbeidet i vesentlig grad og særlig *flyfotoene* og de *økonomiske karter* er prima grunnlag for den framtidige myrinventering.

* * *

Det er nå gått 38 år siden Myrselskapet påbegynte myrinventeringen. Riktignok har det forekommet enkelte år uten inventering på grunn av manglende pengemidler og overflod av andre oppgaver. Men på den annen side har vi år om annet vært oppe i over 2 mill. dekar landareal med vel 150 000 dekar myr. Alt i alt omfatter myrinventeringen nå vel 29 mill. dekar landareal. Av rikets landareal utgjør dette 9,42 %. Myrarealets andel av det inventerte landareal utgjør 5,41 % eller nesten 1,6 mill. dekar. Det er foretatt inventering i 14 av

landets fylker, men med temmelig ulike andeler i de forskjellige fylker. Størst areal er inventert i Nordland fylke med nesten 32 % av landarealet og over $\frac{1}{2}$ mill. dekar myr. Dernest kommer Møre og Romsdal med nesten 24 % av landarealet og ca. 285 000 dekar myr. På 3. plass kommer Hedmark fylke, hvor ca. 12 % av landarealet inneholder vel 347 000 dekar myr.

Myrfrekvensen varierer også sterkt for de forskjellige fylker, fra 1,37 % i Sogn og Fjordane til 13,65 % i Oppland. Myrfrekvensen vil selvsagt variere med hvor stor andel og hvilke deler av fylket som er undersøkt. For små andeler er resultatet lite representativt for fylkets sanne myrfrekvens. En kan vel si at riktigheten øker noenlunde proporsjonalt med prosenten av undersøkt areal. Mer interessant er derfor en *herredsvis* sammenligning som gir et rett tall for myrfrekvensen i de herreder som er fullstendig undersøkt. Av landets 1920 landkommuner (før sammenslåing) er det foretatt inventering i 130 hele kommuner og deler av 22. Av disse 130 kommuner leder Dverberg i Nordland med ca. 45 % myr av landarealet. For hele Andøya under ett utgjør myrarealet ca. 30 %. Som en god nr. 2 kommer det tidligere Hopen herred i Møre og Romsdal med ca. 38 % myr. Og i den nye Smøla kommune dekker myrene ca. 25 % av landarealet. Av andre myrrike kommuner kan nevnes de tidligere Bud og Hustad herreder med henholdsvis ca. 37 og ca. 26 % myr. I det nye Fræna herred utgjør myrarealet ca. 17 % av landarealet. Også enkelte av de undersøkte Trøndelagskommunene har betydelige myrarealer. I Namdalseid utgjør således myrarealet 7,7 % av landarealet og i Rissa 5,3 %. Ser vi på de fullstendig inventerte Østlandskommuner så varierer myrfrekvensen her fra ca. 20 % i Vang og Furnes til nesten 12 % i Løten og Romedal, ca. 7 % i Elverum og ned til mindre enn 4 og 3 % i Idd og Aremark.

Ved myrinventeringen er, som nevnt, arealet av de forskjellige *myrtyper* registrert. Det er en modifisering av dr. Gunnar Holmsens myrinndeling som er lagt til grunn. Denne inndeling bygger, som kjent, på *vegetasjonens sammensetning*. For hele myrarealet under ett er det mosemyrene som dominerer med 61,5 %. Grasmyrarealet utgjør 26,1 %, skogmyrene 7,9 %, lyngmyrene 3,4 % og krattmyrene 1,1 %. Ellers er fordelingen på myrtyper høyst ulik i de forskjellige fylker. Det er Rogaland, Sør-Trøndelag og Hordaland som har de høyeste grasmyrprosjenter og Hedmark som har lavest andel av denne myrtype. Naturlig nok er det innlandsfylkene som har mest skogmyr, mens kystfylkene ofte har høy lyngmyrprosent. Arealets fordeling på myrtyper vil selvsagt, i likhet med myrfrekvensen, endre seg når nye områder av fylkene kommer til. Den rette fordeling finner en derfor bare herredsvis. Den tilmålte tid tillater imidlertid ikke å komme inn på det. De herredsvise tabelloversikter omfatter også arealfordeling etter *høyde over havet, middeldybder, undergrunnsfor-*

hold, m.m. Lignende fylkesvise tabeller kunne selvsagt utarbeides, men materialet blir da såpass stort og uensartet at verdien av slike tabeller blir heller liten.

Når det gjelder myrenes *framtidige utnyttelse* så er derimot også det summariske resultat av stor interesse. De anvendelsesområder som er mest aktuelle er *dyrking, skogreising og torvteknisk utnyttelse*.

For *dyrkingsmyrene* har vi brukt 5 godhetsklasser, nemlig: Meget god, god, noenlunde god, mindre god og dårlig dyrkingsmyr. De faktorer som er mest avgjørende for dyrkingsmulighetene av et myrområde er *dreneringsforholdene, dybde og undergrunnsforholdene* samt myras *bæreevne*. Vi tar dessuten hensyn til *myrtypen* og særlig *omdannelsesgraden* av torva ved fastsettelse av dyrkingsverdet. Av det inventerte areal er vel 1 mill. dekar eller 68,8 % karakterisert som *dyrkbart*. Av dette areal er imidlertid mindre enn $\frac{1}{3}$ betegnet som *god og noenlunde god dyrkingsmyr*. Synet på myrene som dyrkingsjord har for øvrig endret seg meget i løpet av de senere år. Og en kan vel regne med at fortsatt forskning og nye forsøksresultater og driftsmidler vil endre synet også i framtida. Arealet av myr til dyrking er derfor neppe regnet for høyt, men heller i laveste laget. Såvel fylkesvis som herredsvis er det store variasjoner i fordelingen av arealet mellom de forskjellige godhetsklasser. Den prosentvis største andel av bedre dyrkingsmyrer har Rogaland og Hordaland, mens Sogn og Fjordane ligger på bunn. Når det gjelder areal i dekar er det imidlertid Nordland, Møre og Romsdal og Hedmark som dominerer fordi så vel myrarealet som prosenten av inventert areal der er størst. Herredsvis er forholdet stort sett det samme, nemlig at arealet av dyrkingsmyr øker med herredets myrareal, men ikke alltid forholdsmessig.

Vi har også tatt med i vurderingen forholdene for *skogreising* på myr. Dette gjelder særlig på myrer som på grunn av sin topografi er lite skikket for jordbruksformål. Det finnes betydelige arealer av slik myr, mest som småmyrer i skogterreng og grunne myrer med stein- eller fjellundergrunn.

Den kanskje eldste anvendelse av myr har vært til *torvteknisk bruk*. Vi kjenner til at det alt i vikingetida ble brukt torv til brensel. *Torvstrø og moldtak* er også av gammel dato som oppsamlingsmiddel for lann. I de senere år har vi fått mer allsidige anvendelsesområder for de forskjellige torvkvaliteter. Vi har derfor lagt særlig vekt på å registrere areal og masse av *brenntorv og strøtorv*.

Innen de inventerte områder har vi funnet vel 225 000 dekar *brenntorvmyr* med ca. 350 mill. m³ råtorv og vel 35 000 *strøtorvmyr* med ca. 57 mill. m³ også regnet som råtorv. Det er Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge som er rikest på brenntorv, mens Østlandsfylkene har mest strøtorv. Det kan dessuten bemerkes at strøtorven i Østlands-

myrene stort sett er av bedre kvalitet enn ellers i landet. Brenntorvforbruket her i landet er nå ubetydelig i forhold til annet brensel. Men brenntorven ligger der som reserve og det er vel ikke helt utelukket at noe av den kan bli nyttet til ett eller annet en gang i framtida. Produkter av *strøtorv* er blitt stadig større artikler særlig som dyrkingsmedium og jordforbedringsmiddel m.v.

Hva våre ressurser i brenntorv og strøtorv betyr økonomisk er det vanskelig å vurdere, da foredling av begge deler er meget arbeidskrevende. Men vi må i alle fall kunne tillegge den en betydelig nasjonal verdi, når vi tar i betraktning at de tall vi her opererer med er framkommet innen mindre enn $\frac{1}{10}$ av rikets landareal.

Til slutt kan jeg også nevne at det i forbindelse med myrinventeringen er tatt ut et stort antall *jordprøver til analyse*. Resultatet av disse og en masse prøver fra detaljerte undersøkelser er utførlig behandlet av dr. Løddesøl i skriftet: *Kjemiske holdepunkter ved praktisk myrbedømmelse*. Av andre prøver som er analysert kan nevnes *brenntorvprøver*, *strøtorvprøver* og prøver av *skjellsand*, foruten et stort antall *plantep prøver* (av moser) til mikroskopisk bestemmelse.

* * *

Skal vi trekke en *konklusjon* av myrinventeringens resultater så finner vi at arbeidet hittil omfatter beskjedne arealer sett i landsmålestokk. Dette skyldes alene mangel på bevilgninger. Men de resultater som er oppnådd har vist at det finnes *betydelige reserver* i myrene. Det er videre på det rene at myrene inntar en bred plass når det gjelder landets *framtidige dyrkingsareal*. De udyrka fastmarksområder er for det meste brattlendte og lite skikket for tidsmessig maskinell drift. Dessuten er jo fastmarka som regel skogproduserende og gir oftest bra avkastning, mens det meste av myrarealet ligger så godt som uproduktivt. Dersom nydyrkingen skal holde tritt med avgangen på dyrka jord til forskjellige formål og oppveie nedleggelsen av mindre drivverdige bruk, så må det vesentlig skje ved *utvidet myrdyrking*. Myrinventeringen har satt oss i stand til å antyde retningslinjene for utnyttelse av myrene innen de inventerte områder. De lokale myndigheter og fagorganer har noe å bygge på når de ulike krav om jord melder seg. En har fått systematisk oversikt over større områder og kan lettere ta standpunkt til hvor detaljundersøkelser for planlegging og utnyttelse bør settes inn. Dette har vi fått bekreftet ved at anmodning om detaljundersøkelser ofte kommer fra inventerte områder. Endelig har det vist seg at myrinventeringen også har stor betydning for *distriktsutbygging og områdeplanlegging*. Materialet er således nyttet av de samfunnsorganer som står for denne del av en framtidsrettet arealplanlegging. Forslaget om utarbeidelse av ressursplaner for landbruket vil finne god støtte i myrinventeringen.

Det er derfor å håpe at våre bevilgende myndigheter også forstår verdien av dette, så det kan komme mer fart i arbeidet og ikke ta 400 år på resten, som det vil ta med det tempo som det hittil har vært mulig å holde i myrinventeringen.

DYRKINGSMÅTER FOR MYRJORD

Av direktør Ole Lie.

Foredrag 12.12.1972 under Det norske myrselskaps symposium
om myr og torv.

Innledning.

I sin naturlige form er myrene høyst forskjellige. Dette gjelder dannelsesmåte, vegetasjonstype, formoldingsgrad i det øverste sjikt, fortorvingsgrad i de dypere lag, torvas struktur og fasthet (bæreevne), innhold av trerester, myrddybde og undergrunn m.v. Grundige undersøkelser og beskrivelse av de forskjellige forhold er nødvendig for å kunne velge den best egnede dyrkingsmåte, alle forhold tatt i betraktning.

Det blir her gitt en kort orientering om noen av de forskjellige arbeidsoppgavene.

VANNREGULERING

Dreneringen blir en av de første arbeidene. Spesielle problemer med grøfting av myr blir her på fagkurset behandlet av amanuensis Peder Hove. Jeg vil bare nevne noen hovedprinsipper ved planlegging av drenering på myrjord.

1. Faste myrer, som ofte også er grunne, foreslår vi drenert med permanente grøfter samtidig med dyrkingen.
2. Bløte, løse og dype myrer, som vil synke sterkt etter tørrlegging, er vanskelig å grøfte forsvarlig med en gang. Slike felter bør vanlig gis en foreløpig grøfting (forberedende tørrlegging). Det graves avløp og et system av åpne drenggrøfter — fortrinnsvis etter samme utstikking som for de permanente grøfter. Ofte innskrenkes den foreløpige grøfting til hver annen grøft i systemene. Myrene kan være så bløte og løse at det må graves på frossen mark slik at telelaget bærer maskinene. Sterke grøftemaskiner vil bryte relativt tykk tele. Det finnes nå en finsk grøftefreser for skogbruksgrøfting som også går på dyp tele. Denne såkalte Kopo grøftefres, kan brukes til foreløpig grøfting av løse og bløte myrer. Maskinen tar vanlig 1 m dype grøfter.